

Posudek konzultanta

na rigorózní práci Mgr. Karolíny Růžičkové

Probace a mediace v českém trestním právu

I. Rigorozantka si pro svou práci o rozsahu 132 stran textu zvolila velmi aktuální téma probace a mediace v českém trestním právu. Oba instituty, jak autorka uvádí, jsou zaměřené nejen na uskutečňování kontrolních činností v trestním řízení, ale také na individuální pomoc v rámci uložených dohledů a výkonu alternativních trestů na straně jedné a zprostředkovatelských činností směřujících k řešení sporů mezi pachatelem trestné činnosti a jeho obětí a k narovnání vzniklého konfliktního stavu na straně druhé. Uvedené úkoly nabývají na významu po 1. 1. 2001, kdy byla zřízena instituce Probační a mediační služby, a po 1. 1. 2004 po nabytí účinnosti zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže.

Autorka zpracovala práci na podkladě dostatečného počtu českých odborných pramenů, s kterými kreativně pracuje. Uvádí také několik internetových zdrojů, odkud čerpala poznatky k právní úpravě v Anglii a Walesu.

Rigorozantka ve své práci vychází z logické osnovy. Po úvodním výkladu se ve druhé kapitole zabývá konceptem retributivní a restorativní justice. Na tuto kapitolu navazuje stručné pojednání o historickém vývoji probace (kapitola třetí) a rozbor současné právní úpravy (kapitola čtvrtá). V páté kapitole se autorka zabývá pojmoslovnými otázkami ve spojitosti s významem termínu „probace“. Probační činností obecně a probací v užším slova smyslu se zabývají kapitoly šestá až osmá. V deváté kapitole pojednává autorka stručně o zahraniční právní úpravě v Anglii a Walesu. Závěr rigorózní práce je věnován pojmu mediace a uplatnění mediace v praxi českého trestního řízení. Rigorózní práci autorka uzavírá pojednáním o mediaci v trestním právu Velké Británie (kapitola dvanáctá) a závěrem, který obsahuje také náměty de lege ferenda.

Osnova rigorózní práce je logická a jednotlivé části práce na sebe vhodně navazují.

Práce je napsána živým stylem a má pečlivou úpravu.

II. Podle logické struktury postupuje autorka od obecnějších momentů ke konkrétním. V úvodní části práce zasazuje instituty probace a mediace do širšího rámce tzv. restorativní justice. Správně konstatuje, že rozvoj probačních a mediačních činností je úzce spjat

s pojmem trestní spravedlnosti, především pak s jejím novým pojetím v rámci restorativní justice. Teoretický koncept restorativní justice usiluje o nápravu a uvedení věci do původního stavu, zaměřuje se na újmy vzniklé trestným činem a zohlednění zájmů poškozených osob, podporuje odpovědnost obviněného za řešení vzniklé situace a snaží se o zapojení poškozeného, pachatele a osob z jejich blízkého sociálního okolí do procesu řešení konfliktu mezi obětí trestného činu a pachatelem. Autorka soudí, že na stejných principech jsou vybudovány i samotné instituty probace a mediace (str. 128).

V samostatných kapitolách autorka vymezuje pojmy probace a mediace, uvádí jejich výhody pro použití v trestním řízení. U mediace zdůrazňuje, že ji lze použít všude tam, kde zákon hovoří o tom, že lze rozhodnout určitým způsobem, pokud pachatel svého činu lituje a projevuje snahu po nápravě. To znamená, že mediace není spojena pouze s institutem odklonů v trestním řízení. Autorka uvádí, že mediaci lze použít například i při řešení otázky náhrady škody způsobené trestným činem. S uvedeným názorem lze jistě v obecné rovině souhlasit. Obávám se však, že příliš vzdálen konkrétní realitě českého trestního řízení, kde otázkám náhrady škody je věnována nepoměrně menší pozornost, než otázkám zjišťování viny pachatele.

Autorka se zabývá nejen teoretickými otázkami vymezení pojmů probace a mediace, ale také promítnutím těchto institutů do českého trestního řízení, ať již vedeného v obecné formě, anebo ve formě řízení ve věcech mladistvých. Její rozbor je dostatečně podrobný, důkladný a obecně srozumitelný. Rigorózní práce neobsahuje věcné chyby či nedostatky.

Za velmi přínosnou považuji závěrečnou část práce, ve které autorka v sumarizované podobě uvádí výčet nedostatků platné právní úpravy, ke kterým náleží:

- nedostatečné vymezení pojmu dohled, směřování pojmu dohled a dohled probačního úředníka,
- nevhodné použití sousloví „přiměřená omezení a přiměřené povinnosti“ v ustanovení § 16 odst. 3 písm. c), d) zák. o soudnictví ve věcech mládeže,
- rozdílný výklad pojmu probační program u dospělých a mladistvých,
- možnost vstupu probačního úředníka do obydlí a možná kolize s Listinou chráněným zájmem na nedotknutelnosti obydlí,
- nedostatečné materiální a personální zajištění činnosti probační a mediační služby.

S uvedenými kritickými výhradami k platné právní úpravě souhlasím a považuji je za správné a dostatečně odůvodněné.

III. Závěrem shrnuji: Rigorózní práce Mgr. Karolíny Růžičkové naprosto splňuje formální i obsahové požadavky k její obhajobě. Autorka prokázala schopnost vytvořit odborný text na dané téma, prokázala hlubší teoretické znalosti i důvěrnou znalost aplikační praxe, zejména jejich problémů.

Při ústní obhajobě doporučuji, aby se rigorozantka vyjádřila k otázce: Možnosti zdokonalení současné právní úpravy probace a mediace v českém trestním procesu.

V Praze 27. 1. 2007

Doc. JUDr. Jiří Jelínek, CSc.

konzultant